

Mr. sc. Arbër Hadri

**I nderuari President i Kosovës dr. Fatmir Sejdiu,
Kryetar i ASHAK,
Drejtor i Institutit të Historisë,
Ministra e përfaqësues të institucioneve kulturore dhe shkencore
të Kosovës,
Akademikë dhe profesorë,
Përfaqësues të familjeve të dëshmorëve,
Të nderuara zonja dhe zotërinj,**

Në emër të familjes Hadri ju falënderoj nga zemra për këtë
solemnitet të çmuar që e keni organi-
zuar për më të dashurin tonë aka-
demik Ali Hadrin.

Të flasësh për një personalitet
aq të madh dhe më shumë për para-
ardhësin tënd është një punë me plotë
emocione dhe kujtime.

Pikërisht kujtimet, bujaria, mençuria
dhe guximi i jashtëzakonshëm që ai
kishte për të qenë përbri popullit tonë
në kohët më të vështira për të, janë

udhërrëfyes jetësor për familjen tonë dhe për shumë kolegë, student
dhe bashkëkohanik të akademik Ali Hadrit.

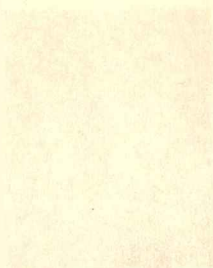
Trashëgiminë më të madhe që ne e kemi nga Babai ynë është
krijimtaria e tij shkencore dhe kulturore me një opus të madh të puni-
meve e monografive shkencore, qëndrimi i tij i palëkundur përbri po-
pullit shqiptar në Kosovë për liri e frymëzues i pavarësisë politike të

Kosovës, ngritja e vetëdijes shoqërore nëpërmjet arsimit e kulturës si dhe përkushtimi ndaj librit, leximit, një biblioteke ndër më të pasurat në rajon për historiografi dhe një përcaktim principiell që kishte për fëmijët e studentët e tij për lexim, mësim, shkrim dhe përkushtim të madh e përkrahje për institucionet tona kulturore dhe shkencore, për të cilat ai aq shumë ka kontribuar dhe sakrifikuar.

Ideali i akademik Ali Hadrit, që e shoqëroi gjatë tërë jetës dhe veprës së tij, për një jetë dhe pozitë meritore, të lirë dhe të drejtë për popullin shqiptar të Kosovës, e bënë atë një ndër figurat më unifikuese për tërë spektrin politik që popullata jonë e përfaqëson, e me këtë edhe një trashëgimi detyruese për neve pjesëtarëve më të ngushtë të familjes së tij, përkundër angazhimeve të ndryshme, që të kemi kujdesin dhe të jemi gjithëpërfshirës në aspektin unifikues politik. Pikërisht ky ideal për liri dhe pavarësi politike për popullin e tij në Kosovë tani është në horizont dhe pavarësia jonë po jetësohet e me këtë edhe ëndrra e akademik Ali Hadrit po realizohet.

Ju falënderit.

MATERIALET E SIMPOZIUMIT SHKENCOR

...dhe të tjerë të cilët kanë qenë të rëndësishëm në historinë e shkencës dhe të kulturës së Kosovës.

...dhe të tjerë të cilët kanë qenë të rëndësishëm në historinë e shkencës dhe të kulturës së Kosovës.

...dhe të tjerë të cilët kanë qenë të rëndësishëm në historinë e shkencës dhe të kulturës së Kosovës.

...dhe të tjerë të cilët kanë qenë të rëndësishëm në historinë e shkencës dhe të kulturës së Kosovës.

Akademik Rexhep ISMAILI

Kryetar i Akademisë së Shkencave dhe Arteve të Kosovës

**Të nderuar: Zoti Ministër i Arsimit, Shkencës e Teknologjisë i
Qeverisë së Kosovës, Dr. Enver Hoxhaj,**

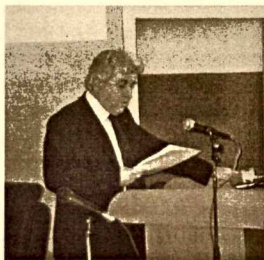
Zoti Drejtor i Institutit të Historisë të Kosovës, dr. Jusuf Bajraktari,

Zoti Drejtor i Institutit të Historisë të Shqipërisë, dr. Marenglen Verli,

E nderuar Kryesi e punës,

Kolegë dhe pjesëmarrës,

Instituti i Historisë i Kosovës, Departamenti i Historisë i FF

të UP-së dhe Akademia e Shkencave dhe e Arteve e Kosovës kishin vendosur që në 80 vjetorin e lindjes së akademik Ali Hadrit të organizonin këtë simpozium shkencor për figurën dhe veprimtarinë shkencore e shoqërore të personalitetit të rëndësishëm të historiografisë shqiptare, të studiuesit, profesorit të shquar universitar, organizuesit të veprimtarisë shkencore, intelektualit të shquar të Kosovës dhe

të botës shqiptare të shekullit 20, akademik Ali Hadrit.

Akademik Ali Hadri i takon brezit të studiuesve, profesorëve dhe intelektualëve shqiptarë të pjesës së dytë të shekullit 20 që u desh të merrte mbi vete detyra që dalin përtej atyre që shtrihet vokacioni i studiuesit dhe i profesorit universitar në vende dhe rrethana normale, obligime të ndriçimit, të organizuesit të arsimit të lartë e universitar, në përgjithësi të veprimtarit shoqëror e kulturor, të personalitetit që duhet t'i dalë në mbrojtje së vërtetës. Detyra arsimore, ndriçimtare, përveç të studimit, akademik Ali Hadri dhe brezi i tij u deshën të mer-

rnin mbi vete qysh në periudhat shumë të rënda për botën shqiptare në Jugosllavi të viteve '50. Ndryshimet pas vitit 1966 intelektualët e atyre brezave ditën t'i shfrytëzonin për të liruuar energji të pazakonshme pozitive emancipuese, ndërtuese dyfish themelvënëse: të mbledhjes së fijeve që kishin mbetur të shpërndara nga ndjekjet e mëparme dhe të kalimit në një shkallë më të lartë të organizimit institucional, të veprimit shoqëror dhe të zgjerimit të horizonteve të arsimimit universitar dhe të studimeve shkencore në Kosovë. Ai brez u desh të luftonte për zgjerimin e të drejtave shoqërore e kombëtare të shqiptarëve me synim barazimin me popujt e tjerë të atij shteti, ndërsa Ali Hadri ishte gjithnjë ndër të parët. Ai brez e dinte dhe e ndeshte në çdo hap të vërtetën se për të arritur një të drejtë, për të hapur një horizont lirie, nuk mjaftonte vetëm të kërkoje, po duhej të krijoheshin kapacitete vetanake për t'i krijuar dhe shfrytëzuar hapësirat e mundshme. Si historian i formuar dhe si njohës i jashtëzakonshëm i rrethanave në Ballkan, i mbrujtur me ndjenjën e drejtësisë dhe të barazisë, ai nuk mund të mos e shihte se një burim i madh i padrejtësive ishte sundimi i oligarkive të popujve të ndryshëm mbi popujt e tjerë. Atë dhe brezin e tij e ndrydhte pabarazia kombëtare. Ndarjet, pushtimet dhe ripushtimet e hapësirave shqiptare dhe imponimet e sundimeve të huaja mbi ta ai nuk mund të mos i shihte si një prej burimeve kryesore për tragjeditë, vrasjet dhe shkatërrimet në masë, gjenocidët e ricikluara në Kosovë dhe në viset e tjera të ish-Jugosllavisë. Si historian i shquar, i mbrujtur me sensin për drejtësi e humanizëm, si atdhetar, akademik Ali Hadri i kuptonte mekanizmat e padrejtësive, të pabarazisë dhe të segregacionit etnik dhe vazhdimisht, bashkë me brezin e intelektualëve të paktë të kohës së tij, kërkonte rrugë për kapërcimin e asaj gjendjeje. Emancipimi shoqëror dhe zhvillimi ekonomik në vizionet e tij ishin parakushte për daljen nga ajo gjendje. Intelektual i së majtës, Ali Hadri luftonte për barazinë shoqërore të të gjithëve dhe kundër shtypjes së kujtdoqoftë. Elani dhe fryma e vitit 1968 nuk mund të kalonin pa vrojtimin e Ali Hadrit në Konsultën Gjuhësore të Prishtinës të mbajtur në këtë godinë: duke përmbledhur frymën dhe orientimin e përgjithshëm bashkues të shqiptarëve, ai formuloi natyrshëm mendimin: një popull – një gjuhë letrare, që do të bëhej slogan pastaj.

Studimet e tij historiografike në Beograd, ku u diplomua dhe u magjistrua, dhe në Prishtinë, ku u doktorua, Ali Hadri i kishte lidhur me pjesëmarrjen e Kosovës dhe të shqiptarëve në Luftën e Dytë Botërore duke synuar kështu jo vetëm ndriçimin e rrethanave të asaj kohe dhe të orientimit të shqiptarëve në to, po edhe dëshmimin se ata edhe në ato kohë kishin luftuar për të vënë themelet e mëvetësisë dhe të shtetit që kërkonin të ndërtohej.

Studimet e Ali Hadrit, ndërkaq, janë shtrirë në fusha më të gjera të historiografisë shqiptare, sidomos në pikat që janë shënuar si ndërtuese të identitetit: periudha ilire dhe shteti ilir, periudha e Skënderbeut dhe periudha e Rilindjes Kombëtare Shqiptare, duke u ndalur në mënyrë të veçantë te Lidhja e Prizrenit, te historia dhe pozita e rëndë e shqiptarëve në Jugosllavi midis dy luftërave botërore, për të arritur te vetë Lufta e Dytë. Derisa në studimet për ilirët, për periudhën e Skënderbeut dhe për periudhën e Rilindjes akademik Ali Hadri kishte hyrë kryesisht me hulumtime vetanake, në studimet për periudhat më të vona, të pjesës së parë të shekullit 20, ai kishte nxitur dhe formuar grupe të tëra studiuesish të rinj, sidomos për tema si pozita e shqiptarëve në Jugosllavinë e viteve '20-'30, çështja e Reformës agrare dhe kolonizimit në Kosovë, shtypjet dhe shpërnguljet e shqiptarëve para dhe pas LDB-së, dhe për temat e gjera dhe të zbërthyera gjerësisht lidhur me LDB-në. Marrëdhëniet shqiptaro-jugosllave qenë po ashtu preokupim i gjerë i tij, e në këtë kuadër ne të gjithë që i kemi jetuar ato kohë i mbajmë mend polemikat e tij të gjera me Svetozar V. - Tempon e të tjerët, që më shumë se me shkencë ishin të veshur me pushtet. Në periudhën pas vitit 1981, Ali Hadri u gjet në thumbin e fushatës antishqiptare politikisht dhe ideologjikisht të motivuar sepse kishte pasur guximin të mbronte të vërtetat historike për popullin shqiptar dhe i kishte luftuar shtrembërimet që po u bëheshin atyre për qëllime dhe motive joshkencore, në radhë të parë me synim denigrimin dhe shtypjen e shqiptarëve. Në procesin politik-polikor të diferencimit ideo-politik ai qe ndër të parët që i pësoi masat drakonike të ndalimit për të mbajtur mësimet në universitet dhe të përjashtimit nga udhëheqja e pastaj edhe puna tërësisht në Institutin e Historisë.

Qëllimi im këtu nuk është të bëj regjistrin e ndihmesave të

akademik Ali Hadrit në fushat e ndryshme dhe të gjera të veprimtarisë së tij, këtë do ta bëjnë ekspertët e fushës në këtë tubim sot dhe në studimet në vijim. Dua vetëm të theksoj se ndihmesa e akademik Ali Hadrit në studimet historiografike, në veprimtarinë shkencore, në organizimin dhe ndërtimin e institucioneve të shkencës dhe të arsimit të lartë, në drejtimin dhe botimin e revistave Përparimi, Gjurmime albanologjike, Studime historike, në formimin e studiuesve dhe të historianëve të rinj e në fusha të tjera të rëndësishme për zhvillimet në Kosovë dhe në botën shqiptare në tërësi nuk mund t'i fshinte asfarë procesi diferencues e ndëshkues.

Gjërat e mëdha bëhen me pasion, ka thënë dijetari. Ali Hadri mbahet mend për pasionin me të cilin i bënte punët e tij shkencore, profesurale, akademike, shoqërore dhe intelektuale. Në valën e përndjekjeve pak para sëmundjes vdekjeprurëse ai mund të mos e dinte se kur do të vinte kjo ditë që po gëzojmë ne sot, dita e pavarësisë së Kosovës, për të cilën ai kishte derdhur tërë pasionin, dijen dhe punën e tij, por se do të vinte nuk mund të mos e dinte historiani i përmasave të tij. Për ardhjen e kësaj dite ai dhe të shquarit e brezit të tij frymuan deri në çastet e fundit të jetës. Kolegë të nderuar, siç theksonte vetë akademik Ali Hadri, çdo gjë do shpjeguar dhe interpretuar në kontekstin dhe në kohën e vet. Dua të shpreh bindjen se ky simpozium është vendi dhe koha për ta ndriçuar me objektivitet veprimtarinë e gjithanshme të akademik Ali Hadrit në mënyrë të gjithanshme. Vështrimi objektiv i rrethanave, por edhe i ndihmesave dhe arritjeve në ato rrethana të dijetarit dhe intelektualit tonë të shquar na obligon, ashtu siç na obligon borxhi që kemi si breza për të ndriçuar dhe respektuar personalitetet e rëndësishme të së kaluarës sonë të afërt e të largët. Në këto çaste natyrshëm mendja na shkon tek ata që tërë jetën punuan dhe sakrifkuan për këtë ditë. Duke nderuar ata ne nderojmë përpjekjet e gjithanshme të këtij populli për liri, për barazi, për emancipim dhe përparim.

Ju uroj punë të mbarë.